

Providing a Model for the Enhancement of Accounting Education in Higher Education in Iran

Hosein Naseri

Ph.D. Candidate, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Kish International Campus, University of Tehran, Kish, Iran. E-mail: hosein82naseri@gmail.com

Gholamreza Karami*

*Corresponding Author, Associate Prof., Department of Accounting, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: ghkarami@ut.ac.ir

Rezvan Hejazi

Prof., Department of Accounting, Khatam University, Tehran, Iran. E-mail: hejazi33@gmail.com

Abstract

Objective: This study aims to introduce a framework that enhances the quality of accounting education within the nation's higher education institutions. To clarify, the researcher intends to uncover the key factors influencing the advancement of accounting education within the higher education system by conducting interviews with experts.

Methods: The present research is exploratory and descriptive. In this study, a qualitative approach was employed, utilizing the method of thematic analysis to analyze interviews with experts, leading to the identification of pertinent themes. This article employs Atride and Stirling's model to examine themes in three overarching phases. The initial phase involves text analysis, followed by text discovery in the second phase, and culminating in the integration of these discoveries during the third phase. At each of these stages, a higher level of abstraction is essential for a thorough analysis, as per the prescribed steps. This comprehensive three-step process in the theme network model is carried out in six steps. The steps of thematic analysis in the present research based on the Atride and String model include: 1) The first stage of text analysis, in which the coding framework is developed, based on the concepts, theories, and research questions, and the text is broken down into text sections using the framework; 2) Coding done, the second stage of determining and identifying the themes, in which the themes are determined and identified, the themes are abstracted from the coded text sections; 3) The text refined, the third stage of creating a network of themes takes place in the form of a general pattern. Through the expert interviews, the researcher identified research participants using a deliberate and available snowball sampling technique. This method ultimately resulted in

the selection of 10 accounting professors, chosen based on their educational backgrounds, fields of expertise, and experience.

Results: During the theme identification stage, 130 concepts were initially formulated. After two rounds of input and refinement from experts and supervisors, these concepts were distilled down to 65 core concepts. In the next stage, the organizers focus on the following aspects: the creation of new accounting education arrangements; development of new accounting education tools; alignment of accounting education with contemporary standards; fostering communication between the industry and universities in accounting education; crafting management plans for accounting; enhancing accounting skills; adapting education to accounting-related developments; identifying accounting standards; evaluating the quality and quantity of professors; tailoring educational content to specific areas of expertise; understanding market demands; projecting expected outcomes; facilitating entry into the job market; and promoting entrepreneurial accounting. The semantic and conceptual relationships among these themes were also modeled.

Conclusion: To enhance educational conditions, it is imperative to prioritize the improvement of accounting education arrangements and programs, elevate teaching quality and accounting education standards, and enhance the educational and research content in the field of accounting.

Keywords: Accounting standards, Specialization, Skill enhancement, Higher education system, Accounting education.

Citation: Naseri, Hosein; Karami, Gholamreza & Hejazi, Rezvan (2023). Providing a Model for the Enhancement of Accounting Education in Higher Education in Iran. *Accounting and Auditing Review*, 30(2), 380-397. (in Persian)

Accounting and Auditing Review, 2023, Vol. 30, No.2, pp. 380-397
Published by University of Tehran, Faculty of Management
<https://doi.org/10.22059/ACCTGREV.2023.352494.1008770>
Article Type: Research Paper
© Authors

Received: December 19, 2022
Received in revised form: February 16, 2023
Accepted: May 24, 2023
Published online: July 06, 2023

ارائه الگوی ارتقای آموزش رشته حسابداری در آموزش عالی کشور

حسین ناصری

دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، پردیس بین‌المللی کیش دانشگاه تهران، کیش، ایران. رایانامه: hosein82naseri@gmail.com

غلامرضا کرمی*

* نویسنده مسئول، دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: ghkarami@ut.ac.ir

رضوان حجازی

استاد، گروه حسابداری، دانشگاه خاتم، تهران، ایران. رایانامه: hejazi33@gmail.com

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، ارائه مدل ارتقای آموزش دانشگاهی رشته حسابداری در آموزش عالی کشور است. به عبارت دیگر، پژوهشگر به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه آموزش حسابداری در مقطع آموزش عالی از طریق مصاحبه با خبرگان است.

روش: پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی و از منظر گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع اکتشافی است. این پژوهش با استفاده از رویکرد کیفی و از طریق روش تحلیل مضمون اجرا شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها با ۱۰ نفر از اساتید برجسته حوزه حسابداری مصاحبه شد. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و در دسترس انتخاب شد. در نهایت از متن مصاحبه‌ها، مضامین مرتبط استخراج و بررسی شد.

یافته‌ها: در مرحله شناسایی مضامین، در ابتدا ۱۳۰ مفهوم برجسته زده شد که پس از دو مرحله، با نظر خبرگان و استادان راهنما و مشاور، در انتها مفاهیم به ۶۵ مفهوم پایه رسید. در مرحله بعد، سازمان‌دهنده‌ها شناسایی شدند که عبارت بودند از: ۱. ایجاد تمهیدهای آموزش نوین حسابداری؛ ۲. ایجاد ابزارهای نوین آموزش حسابداری؛ ۳. انطباق آموزش حسابداری با استانداردهای به‌روز؛ ۴. ارتباط بین صنعت و دانشگاه در آموزش حسابداری؛ ۵. تدوین برنامه‌های راهبری حسابداری؛ ۶. مهارت‌افزایی حسابداری؛ ۷. تعلیم متناسب با تحولات پیرامونی حسابداری؛ ۸. شناسایی استانداردهای حسابداری؛ ۹. کیفیت و کمیّت استادان؛ ۱۰. تخصصی‌سازی محتوای آموزشی؛ ۱۱. نیازشناسی بازار؛ ۱۲. خروجی مورد انتظار؛ ۱۳. ورود به بازار کار؛ ۱۴. حسابداری کارآفرینانه. در نهایت ارتباط معنایی و مفهومی مؤلفه‌ها با یکدیگر مدل‌سازی شد.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشان داد که به‌منظور بهبود وضعیت تحصیلی، می‌بایست روی ارتقای تمهیدها و برنامه‌های آموزش حسابداری، ارتقای تدریس و استانداردهای آموزش حسابداری و ارتقای محتوای آموزشی و پژوهشی حسابداری متمرکز شد و همچنین، برای پیشبرد سیاست‌های آموزش حسابداری، بایستی سطح تحولات مالی و حسابداری، در عرصه بین‌المللی هم‌سو و هم‌راستا شود.

کلیدواژه‌ها: استانداردها، حسابداری، تخصصی‌سازی، مهارت‌افزایی، نظام آموزش عالی.

استناد: ناصری، حسین؛ کرمی، غلامرضا و حجازی، رضوان (۱۴۰۲). ارائه الگوی ارتقای آموزش رشته حسابداری در آموزش عالی کشور. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۳۰(۲)، ۳۸۰-۳۹۷.

مقدمه

در عصر حاضر، موفقیت دولت‌ها در رشد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، عمرانی و... به میزان اهتمام به آموزش و توسعه سرمایه انسانی آن بستگی دارد چرا که رکن اصلی در تصمیم‌گیری، تصمیم‌سازی و تصمیم‌یاری در دولت‌هاست (اقدام مزروعه و کریم زاده^۱، ۲۰۱۹). دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی نهادهایی هستند که زمینه‌ها و بستر لازم برای تحقق سیاست‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را فراهم می‌نمایند. تولید و انتشار دانش، پرورش نیروی انسانی متخصص و اجرای پژوهش‌های بنیادی و کاربردی جزء اهداف و وظایف ذاتی دانشگاه‌ها به حساب می‌آید. در سایه تحولات علمی و فناوری، انتظارات از آموزش عالی نسبت به گذشته دچار دگرگونی و تغییر شده و از نظام آموزش عالی انتظار می‌رود در راستای نیل به اهداف توسعه کشور نقش مؤثری را ایفا نماید (صفری و آقابگی، ۱۴۰۰). ارتقا و بهبود کیفیت آموزش جزء اهداف متعالی هر نظام آموزشی به‌ویژه دانشگاه‌هاست. همه عوامل و عناصر ذی‌ربط در نظام آموزش عالی می‌بایست برای بهبودی و ارتقای کیفیت اهتمام ورزند. در واقع موضوع کیفیت و بهبود آن یکی از چالش‌های اصلی نظام‌های دانشگاهی در دو دهه اخیر بوده است. مسئله بهبود و ارتقای کیفیت عملکرد دانشگاه‌ها در زمینه آموزش و تربیت منابع انسانی با چالش‌هایی نظیر منابع و اعتبارات آموزش عالی، پاسخ‌گویی در قبال ذی‌نفعان مانند جامعه، دانشجویان، بازار کسب‌وکار، صنایع تولیدی و خدماتی و...، برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی اجتماعی، ارزیابی درونی و بیرونی و... در ارتباط است. در عصر کنونی نظام‌های آموزش عالی باید خود را با چالش‌های جدیدی هماهنگ کنند. تقاضای روزافزون برای تحصیلات دانشگاهی، بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، سیستم‌های آموزش مجازی در شرایط اپیدمی کرونا، کمبود منابع و تلاش برای جذب منابع بیشتر، کسب وجهه و اعتبار بین‌المللی و... منجر به تحولات گسترده‌ای در ساختار و کارکردهای دانشگاه‌ها شده و نقش آن‌ها را به تدریج از تولید و انتقال دانش به سوی مدیریت و رهبری جریان‌های اجتماعی تبدیل نموده است. توسعه تحصیلات حسابداری در مؤسسه‌ها و مراکز آموزش عالی به‌عنوان عاملی برای ترویج توانایی اشتغال‌زایی دانش‌آموختگان از سوی برخی سازمان‌های مرتبط مورد تأکید است (لک و منصوری راد، ۱۳۹۹). هدف آموزش حسابداری تنها تربیت نیروی انسانی آگاه به مقررات و قوانین و استانداردهای حسابداری نیست بلکه هدف تربیت افرادی با قدرت تفکر و خلاقیت است. بدیهی است که تحصیل چنین هدفی با گنجانیدن تحقیقات در محتوای آموزش ممکن خواهد بود (توسلی، باقرپور و ساعی، ۱۳۹۶).

سیستم آموزشی سهم بسزایی در پرورش نیروی انسانی هر رشته دانشگاهی دارد؛ ولی اولین گزارش‌های رسمی مربوطه به مشکلات سیستم آموزشی و یادگیری در حسابداری که توسط کمیته بدفورد (۱۹۸۴) به درخواست انجمن حسابداری آمریکا^۲ در ارتباط با ساختار، محتوا و دامنه آتی آموزش حسابداری، منتشر شد، نشان داد که محتوای برنامه آموزش حسابداری در سطح دانشگاه‌ها در پنجاه سال گذشته تغییر واقعی نکرده است. در یکی از سه بخش پیشنهادی این کمیته به جوامع دانشگاهی بیان شده است که دامنه، محتوا و ساختار آتی آموزش حسابداری برای پاسخ‌گویی به نیازهای گسترده حسابداری و متخصصان آتی حسابداری باید در تمام دوره‌های حسابداری مورد بازبینی مجدد قرار گیرد

1. Aghdam Mazraeh & Karimzadeh
2. American Accounting Association (AAA)

(ساجای^۱، ۲۰۱۸). سپس پتن و ویلیامز^۲ (۱۹۹۰) بیان کرد که برنامه‌های آموزش حسابداری در دانشگاه‌ها در صورتی می‌تواند فارغ التحصیلانی موفق را تحویل جامعه دهد که مدرسان این رشته به‌عنوان هدف اصلی کلاس درس، بر یادگیری دانشجویان تأکید کنند و قدرت درک و مهارت‌های ایجاد ارتباط را گسترش دهند. با توجه به ارتقای حوزه مالی و حسابداری در عرصه بین‌المللی، نیاز است تا سازوکارهای آموزش حسابداری متناسب با این تحولات در عرصه بلاکچین، استارت‌آپ‌های مالی، ارزش‌های دیجیتال، اکچوئری، حکمرانی اقتصادی، حسابداری پویا، رفتار مالی و سرمایه‌گذاری و... تطابق یابد. به همین منظور، وجود چالش و ضعف عملکردی در سازمان‌های ذی‌نقش و مراکز آموزش عالی در راستای تدوین و تبیین عوامل مؤثر بر توسعه و ارتقای آموزش حسابداری در کشور متناسب با استانداردهای بین‌المللی و حرفه‌ای است. با توجه به ارتقای حوزه مالی و حسابداری در عرصه بین‌المللی، نیاز است تا سازوکارهای آموزش حسابداری متناسب با این تحولات، تطابق یابد. به همین منظور، فقدان عملکردی در سازمان‌های ذی‌نقش و مراکز آموزش عالی در راستای تبیین سه عامل اصلی شامل عوامل الزام‌آور که ناظر بر هم‌راستایی، هم‌سویی و جهت‌دهی مناسب به سازوکارها و اقدامات دستگاه‌های اجرایی و مراکز آموزش عالی شامل دانشگاه‌ها، مؤسسه‌ها و... می‌شود، عوامل بسترساز شامل سازوکارها و زمینه‌های اجرایی به‌منظور تحقق بخشی به الزامات تدوین شده است و همچنین عوامل تسهیل‌گر که ناظر بر ایجاد ابزارها و روش‌های نوین به‌منظور تسهیل و تسریع آموزش حسابداری است، مشهود است. به همین منظور در مقاله حاضر، بر خلاف پژوهش‌های گذشته که عموماً رویه ثابتی را در شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ارتقای آموزش حسابداری داشتند، محقق به دنبال رفع این شکاف عملیاتی از طریق مصاحبه با خبرگان و برجستگان حوزه حسابداری، به شناسایی عوامل کلیدی در ارتقای آموزشی حسابداری از منظر الزامات، زمینه‌های اجرایی و ابزارها یا تسهیلگرهای آموزشی می‌پردازد و به طراحی الگوی مفهومی بر اساس روش تحلیل مضمون اقدام می‌کنند. به عبارت دیگر با بررسی‌های به‌عمل آمده از پژوهش‌های گذشته در داخل و خارج کشور، ضعف وجود مدلی یکپارچه و جامع با در نظر گرفتن عوامل مؤثر از جنبه‌های مختلفی همچون الزامات مورد نیاز، زمینه‌های اجرایی و ابزارهای نوین، مشهود است که در این پژوهش سعی می‌شود به توسعه مفهومی و عملیاتی در زمینه ارتقای آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور پرداخته شود.

در راستای خلأ و شکاف نظری بین تئوری‌ها و نظریه‌های بررسی شده و همچنین مقالات داخلی و خارجی پیشین، در پژوهش حاضر، برای توسعه و ارتقای آموزش حسابداری، عوامل به‌طور کلی در سه دسته شامل عوامل مربوط به الزامات و سیاست‌گذاری‌های ارتقای دوره‌های حسابداری، بسترها و زمینه‌های اجرایی و ابزارهای لازم آن متمرکز است. در این پژوهش، محقق به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که چه الگوی عملیاتی و توسعه‌ای در راستای ارتقای آموزش حسابداری در سطح دانشگاه‌های کشور مناسب است؟

مسئله پژوهش

با توجه به ارتقای حوزه مالی و حسابداری در عرصه بین‌المللی، نیاز است تا سازوکارهای آموزش حسابداری متناسب با

این تحولات در عرصهٔ بلاکچین، استارت‌آپ‌های مالی، ارزهای دیجیتال، اکچوئری، حکمرانی اقتصادی، حسابداری پویا، رفتار مالی و سرمایه‌گذاری و... تطابق یابد. به همین منظور، وجود چالش و ضعف عملکردی در سازمان‌های ذی‌نقش و مراکز آموزش عالی در راستای تدوین و تبیین عوامل مؤثر بر توسعه و ارتقای آموزش حسابداری در کشور متناسب با استانداردهای بین‌المللی و حرفه‌ای می‌باشد. بر اساس چالش‌ها و دغدغه‌های موجود در زمینهٔ نحوهٔ طراحی سازوکارهای توسعه و ارتقای آموزش حسابداری در سطح دانشگاه‌ها، نیاز است تا عوامل کلیدی و مؤثر شناسایی شوند بر اساس پژوهش‌های تیموریان و پورعلی (۱۳۹۸)، مشایخ، مرادخانی و خداینده لو (۱۳۹۷) رهنمای رودپشتی و طاهرآبادی (۱۳۸۹) و وانگ^۱ (۲۰۲۰) از طرفی با بررسی‌های به‌عمل آمده از پژوهش‌های گذشته در داخل و خارج کشور، ضعف در ارائهٔ یک مدل یکپارچه و جامع با در نظر گرفتن عوامل مؤثر از جنبه‌های مختلف شامل الزامات مورد نیاز، زمینه‌های اجرایی و ابزارهای نوین در عرصهٔ فناوری اطلاعات، مشهود است که در این پژوهش سعی می‌شود نسبت به توسعهٔ مفهومی و عملیاتی در زمینهٔ ارتقای آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور است، پرداخته شود. در این پژوهش، محقق به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که چه الگوی عملیاتی و توسعه‌ای در راستای ارتقای آموزش حسابداری در سطح دانشگاه‌های کشور مناسب است؟ اهمیت و ضرورت مقاله حاضر را می‌توان به شرح ذیل بیان نمود:

- نیاز به آموزش حسابداران شایسته که دارای سطح مناسبی از مهارت‌های حرفه‌ای با توجه به تغییرات روزافزون محیط تجاری و اقتصاد نوظهور ایران باشند؛
- نیاز به همگرایی آموزش حسابداری و نیازهای حرفه‌ای که طبق پژوهش‌های زیادی به دلیل وجود شکاف تأیید شده است؛
- نیاز به شناسایی فاصلهٔ بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در سطح دانشگاه‌های کشور در زمینهٔ رشتهٔ حسابداری؛
- نیاز به تلاش برای همگرایی بین آموزش و عمل حسابداری با تأکید بر مؤلفه‌های آموزش حسابداری در دوره‌های مختلف دانشگاهی که پژوهش حاضر در صدد بررسی آن است؛
- نیاز به توجه به مدل جامع در زمینهٔ رشد و ارتقای آموزش در رشتهٔ حسابداری.

مبانی نظری

آموزش حسابداری

توسعه و بهبود آموزش عالی با بررسی و ریزبینی در کلیه جوانب مربوط به آموزش محقق می‌شود. به تعبیری می‌توان گفت سیستم آموزش عالی به مانند صورت‌های مالی شرکت‌ها، نیاز به حسابرسی مستمر دارد. برای تصدیق این مطلب می‌توان به تلاش کشورهای برتر در حسابداری مانند آمریکا اشاره کرد که برای بررسی و بهبود سیستم آموزش حسابداری خود هر ساله مقالات و کتب مختلف منتشر می‌کند و حتی دارای مجلات کاملاً تخصصی برای انتشار یافته پژوهش‌های انجام شده در زمینه بررسی آموزش حسابداری و شیوه‌های نوین بهبود آن است. از آن جمله می‌توان به

مجله پیشرفت‌های آموزش حسابداری، مباحث آموزش حسابداری، مجله آموزش حسابداری و آموزش حسابداری اشاره کرد. علی‌رغم اهمیتی که آموزش و پژوهش‌های مربوط به آن در جوامع دارد، متأسفانه در کشور ما به ویژه در رشته حسابداری توجه به موضوع آموزش حسابداری بسیار کم‌رنگ بوده است و بهترین گواه این مطلب نیز سرفصل‌های درسی این رشته، شیوه‌های آموزش دروس دانشگاهی و عدم توجه به نیاز بازار کار و حرفه حسابداری است (سقرلو و همکاران، ۱۴۰۰). منظور از آموزش حسابداری، فعالیتی است که به تعلیم راه‌ها و روش‌ها و فنون لازم در فرایند جمع‌آوری، طبقه‌بندی و گزارش داده‌هایی می‌پردازد که این داده‌ها بسیار مهم بوده و می‌توانند بر روی تصمیم افراد و تصورات و قضاوت‌های آن‌ها اثر بگذارد. ضروری است که دانشگاه‌ها شیوه آموزشی مؤثر و کارآمدی در تعلیم و تربیت دانشجویان رشته حسابداری داشته باشند تا این دانشجویان در آینده بتوانند نیازهای دنیای صنعت را به خوبی برآورده ساخته و در شغل حرفه‌ای خود موفق باشند. یکی دیگر از اهداف آموزش حسابداری شکل‌دهی مفهوم یادگیری مستمر در شخصیت افراد است. به واسطه شکل‌گیری این مفهوم در شخصیت افراد است که آن‌ها می‌توانند صلاحیتی که از آن‌ها انتظار می‌رود را از طریق بالندگی و به‌روزرسانی دانش خود، دارا شوند. به موازات این اهداف نقشه راهی که آینده آموزش حسابداری را در آمریکا تعیین می‌کند، توسط کمیسیون تغییرات آموزش حسابداری در کشور آمریکا ترسیم شده است که نشان می‌داد آموزش نحوه یادگیری مستمر توسط اساتید به دانشجویان چقدر برای بقای حرفه‌ای آن‌ها لازم است (ابراهیمی و نظیفی، ۱۳۹۶).

آموزش حسابداری در ایران

امروز دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی نقش مهمی در آموزش نسل‌های آینده و نیروی متخصص مورد نیاز جامعه، ایفا می‌کنند؛ به گونه‌ای که بین توسعه‌یافتگی جامعه و آموزش عالی ارتباط تنگاتنگی وجود دارد. به بیان دیگر عوامل متعددی می‌تواند بر پیشرفت یک کشور اثر بگذارد که یکی از مهمترین آن‌ها نقشی است که دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند. برای ایفای این نقش یکی از کلیدی‌ترین این عوامل، عناصر و اجزاء آموزش است (باغومیان و رحیمی، ۱۳۹۱). اختلال در هر یک از عناصر آموزش باعث افت کیفیت آموزشی می‌شود. استاد مهمترین رکن برای ایجاد موفقیت مطلوب در تحقق اهداف آموزشی است. استاد می‌تواند نقص کتب درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند یا برعکس بهترین موفقیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباط عاطفی مطلوب به محیط غیرفعال و غیرجذاب تبدیل کند. آن جایی که استاد با روح، روان و احساسات دانشجویان ارتباط دارد و الگوی عملی و اخلاقی دانشجو است، چنان‌چه به درستی عمل نکند، خسارات جبران ناپذیری بر جای خواهد گذاشت. در واقع عملکرد و خصوصیات استاد است که سبب دستیابی به اهداف آموزشی و یادگیری دانشجو می‌گردد. به این لحاظ خصوصیات استاد اثر بخش، مورد توجه بسیاری از محققین در جهان است (کرمی و برآهویی، ۱۳۹۷). از سوی دیگر تکنولوژی آموزشی و رسانه‌های مورد استفاده در این دوره با گذشته متفاوت است. امروزه، دانش آموزان و دانشجویان در دنیای شنیداری، دیداری و جنبشی متولد می‌شوند. در دهه‌های اخیر نظام آموزش عالی ایران از چالش‌های فراوانی از جمله کمی‌گرایی، افزایش فشارهای مالی، تمرکز گرایی و تعدد مراکز تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر، سیطره سیاست‌زدگی بر نظام آموزش عالی، افزایش بی‌اخلاقی‌های پژوهشی، نبود ارتباطات بین‌المللی، ناهمزمانی برنامه‌های درسی با نیازهای جامعه، ضعف زیر ساختارهای تکنولوژیکی و غیره مواجه شده

است که سطح کیفی آن را دچار تنزل کرده است (کیخا، عبدالهی، خورسندی و طاسکوه، ۱۳۹۸). کمیسیون تغییر آموزش حسابداری (آمریکا) در بیانیه شماره یک خود (۱۹۹۰) تحت عنوان «هدف‌های آموزشی حسابداری» آورده است: «فراگیران باید در فرایند یادگیری مشارکت فعال داشته باشند و نباید صرفاً دریافت‌کنندگان غیرفعال اطلاعات باشند» (باقرپور و همکاران، ۱۳۹۶).

الگوهای موفق و جدید آموزش حسابداری

با بررسی‌های صورت گرفته از یکی از موفق‌ترین کشورها در حوزه حسابداری یعنی ایالات متحده آمریکا مشخص شد که حدود ۸۰ درصد از دانشجویان در دوران قبل از ورود به دانشگاه در مدارس علوم بازرگانی و اقتصادی تحصیل کرده و آمادگی مناسب‌تری برای ورود به رشته حسابداری دارند. در ایالات متحده آمریکا، تعداد دانشجویان با میزان کلاس‌های تخصصی در تراز مشخصی است. همچنین در سیستم پذیرش دانشجوی حسابداری در این کشور، به مسائل کیفی و تخصصی در جذب دانشجویان بیشتر توجه می‌شود و میزان شناخت آن‌ها از دانش حسابداری مورد محک اساتید قرار می‌گیرد. در این کشور، دانشگاه‌ها از امکانات سخت افزاری مناسبی برخوردار هستند و در نتیجه دانشجویان و اساتید برای دسترسی و آشنایی با مطالب روز دنیا و انجام تحقیقات خود هموار ساخته است که همین امر کیفیت سیستم آموزشی را در سطح بالایی حفظ کرده است. توجه مسئولین و مدیران به ارتباط بین دانشگاه و بازار کار در این کشور بسیار قابل توجه است که می‌تواند زمینه‌ساز ورود دانشجویان بعد از تحصیل به بازار کار را فراهم نماید.

پیشینه تجربی پژوهش

تیموریان و پورعلی (۱۳۹۸) نشان دادند که افزایش ساعات آموزش حسابرسان، داشتن کارمندان دارای مهارت‌های بالای فناوری اطلاعات و محاسباتی و داشتن کارمندان دارای مدارک حرفه‌ای و علمی بالاتر بر کیفیت حسابرسی مؤثر است. عزیزی و همکاران در سال ۱۳۹۷ در مطالعه خود به طراحی الگوی ارتقای دانشگاه‌ها در رتبه‌بندی معتبر سطح ملی و بین‌المللی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که عوامل برون دانشگاهی مرکب از پنج عامل بوده که به ترتیب اهمیت شامل: سیاست‌گذاری بین‌المللی، ارتباطات دانشگاه با صنایع، پاسخ‌گویی به ذی‌نفعان، نظام رتبه‌بندی و علم‌سنجی و قوانین آموزش عالی است. همچنین عوامل درون دانشگاهی مؤثر بر رتبه دانشگاه‌ها را می‌توان به ترتیب اهمیت در هشت عامل شامل: راهبری خوب، تضمین کیفیت، استقلال دانشگاهی، بهره‌وری منابع انسانی، زیرساخت فناوری اطلاعات، سلامت اداری، امکانات آموزشی و توسعه منطقه‌ای طبقه‌بندی نمود. مشایخی و شفیعی پور (۱۳۹۱) در مقاله خود که به بررسی کارایی نظام آموزش رشته حسابداری پرداختند بیان کردند در دانشگاه‌های مورد مطالعه، کمترین توجه به گروه آموزشی حسابداری به لحاظ کارایی در دانشکده‌های علوم انسانی و بیشترین توجه به گروه آموزشی حسابداری در دانشکده‌های حسابداری و مدیریت شده است. وانگ (۲۰۲۰) استفاده از روش‌های تدریس تعاملی را برای دوره مدیریت مالی بررسی نمود. نتایج نشان داد که روش تدریس تعاملی، با دانشجویان به عنوان اصلی‌ترین نهاد و اساتید به عنوان راهنما، توانایی تفکر دانشجویان و توانایی حل مشکلات خودشان را پرورش داده است. ون و همکارانش (۲۰۱۹) کاربرد روش‌های اکتشافی در تدریس حسابداری را بررسی نمودند. نتایج نشان دادند که در طول دوره تدریس حسابداری،

روش‌های مختلف اکتشافی مؤثر در تدریس باید به صورت ترکیبی مورد استفاده قرار گیرند. اساتید برای استفاده از روش‌های اکتشافی، باید به مطالب آگاهی داشته باشند و به طرق مناسب دانشجویان را راهنمایی کنند. استفاده موفق از روش‌های اکتشافی توسط اساتید، تا حد زیادی به این بستگی دارد که چند بار از آن‌ها در تدریس عملی استفاده می‌کنند و این که چقدر اغلب در مورد اثربخشی روش‌های متنوع تجدید نظر می‌کنند. ایسوان و همکاران^۱ (۲۰۱۹) تأثیر روش تدریس تمرینی بر پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان را بررسی نمودند. نتایج نشان داد که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر تحت تأثیر عوامل دیگر بود که در این مطالعه اندازه‌گیری نشد. بین روش تمرینی و پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود داشت. هروسکا^۲ (۲۰۱۸) در مقاله خود روش‌های کارآمد دستیابی به تدریس حسابداری با کیفیت بالا را بررسی نمود. نتایج پژوهش نشان داد که دانشجویان تدریس حسابداری را به عنوان بالاتر از حد متوسط ارزیابی کردند؛ همبستگی آماری معناداری بین ارزیابی کیفیت تدریس و ارزیابی مواد آموزشی الکترونیکی اثبات شده است و اکثر مزایای حاصل از پیاده‌سازی نوآوری منجر به افزایش بهره‌وری شده است، یعنی با صرفه‌جویی در وقت، منابع مالی یا محیط کاربری را بیشتر لذت‌بخش ساخت. با مرور و بررسی پژوهش‌های پیشین نشان داد که تمرکز عمده آن‌ها بر ارزیابی و کاربرد روش‌های تدریس در آموزش حسابداری بوده است. در حالی که این پژوهش، به دنبال ارائه مدلی با ابعاد جامع و کامل در جهت بررسی عوامل مؤثر بر روش‌های تدریس حسابداری است. با توجه به ارتقای حوزه مالی و حسابداری در عرصه بین‌المللی، نیاز است تا سازوکارهای آموزش حسابداری متناسب با این تحولات، تطابق یابد. به همین منظور، فقدان عملکردی در سازمان‌های ذی‌نقش و مراکز آموزش عالی در راستای تبیین سه عامل اصلی شامل عوامل الزام آور که ناظر بر هم‌راستایی، هم‌سویی و جهت‌دهی مناسب به سازوکارها و اقدامات دستگاه‌های اجرایی و مراکز آموزش عالی شامل دانشگاه‌ها، مؤسسات و... می‌شود، عوامل بسترساز شامل سازوکارها و زمینه‌های اجرایی به‌منظور تحقق بخشی به الزامات تدوین شده است و همچنین عوامل تسهیل‌گر که ناظر بر ایجاد ابزارها و روش‌های نوین به‌منظور تسهیل و تسریع آموزش حسابداری است، مشهود است. به همین منظور در پژوهش حاضر، محقق به دنبال رفع این شکاف عملیاتی از طریق ارائه الگوی مفهومی و اعتبارسنجی آن است. با بررسی‌های به‌عمل آمده از پژوهش‌های گذشته در داخل و خارج کشور، ضعف در ارائه یک مدل یکپارچه و جامع با در نظر گرفتن عوامل مؤثر از جنبه‌های مختلف شامل الزامات مورد نیاز، زمینه‌های اجرایی و ابزارهای نوین در عرصه فناوری اطلاعات، مشهود است که در این پژوهش سعی می‌شود نسبت به توسعه مفهومی و عملیاتی در زمینه ارتقای آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور است، پرداخته شود.

نوآوری و شکاف پژوهش

با توجه به ارتقای حوزه مالی و حسابداری در عرصه بین‌المللی، نیاز است تا سازوکارهای آموزش حسابداری متناسب با این تحولات، تطابق یابد. به همین منظور، فقدان عملکردی در سازمان‌های ذی‌نقش و مراکز آموزش عالی در راستای

تبیین سه عامل اصلی شامل عوامل الزام آور که ناظر بر هم‌راستایی، هم‌سویی و جهت‌دهی مناسب به سازوکارها و اقدامات دستگاه‌های اجرایی و مراکز آموزش عالی شامل دانشگاه‌ها، مؤسسات و... می‌شود، عوامل بسترساز شامل سازوکارها و زمینه‌های اجرایی به‌منظور تحقق بخشی به الزامات تدوین شده است و همچنین عوامل تسهیل‌گر که ناظر بر ایجاد ابزارها و روش‌های نوین به‌منظور تسهیل و تسریع آموزش حسابداری است، مشهود است. به همین منظور در مقاله حاضر، بر خلاف پژوهش‌های گذشته که عموماً رویه ثابتی را در شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های ارتقای آموزش حسابداری داشتند، محقق به دنبال رفع این شکاف عملیاتی از طریق مصاحبه با خبرگان و برجستگان حوزه حسابداری به شناسایی عوامل کلیدی در ارتقای آموزشی حسابداری از منظر الزامات، زمینه‌های اجرایی و ابزارها یا تسهیل‌گرهای آموزشی می‌پردازد و به طراحی ارائه الگوی مفهومی بر اساس روش تحلیل مضمون اقدام می‌نماید. به عبارت دیگر؛ با بررسی‌های به‌عمل آمده از پژوهش‌های گذشته در داخل و خارج کشور، ضعف در ارائه یک مدل یکپارچه و جامع با در نظر گرفتن عوامل مؤثر از جنبه‌های مختلف شامل الزامات مورد نیاز، زمینه‌های اجرایی و ابزارهای نوین، مشهود است که در این پژوهش سعی می‌شود نسبت به توسعه مفهومی و عملیاتی در زمینه ارتقای آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور است، پرداخته شود.

روش‌شناسی پژوهش

از آنجایی که هدف پژوهش، ارائه مدل ارتقای آموزش دانشگاهی رشته حسابداری در ایران است، رویکرد کیفی برای تحلیل داده‌ها انتخاب شد. واحد جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه با اساتید برجسته در حوزه حسابداری است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌نماید (براون و کلارک^۱، ۲۰۰۶). تحلیل مضمون، صرفاً روش کیفی خاصی نیست بلکه فرایندی است که می‌تواند در اکثر روش‌های کیفی به کار رود. در مقاله حاضر از مدل آتراید و استیرلینگ برای تحلیل مضمون استفاده می‌شود. این مدل شامل سه مرحله کلی است. مرحله اول، تجزیه متن، مرحله دوم اکتشاف متن و مرحله سوم، یکپارچه‌سازی اکتشافات. در هر یک از این مراحل، سطح انتزاعی بیشتری جهت تحلیل به تناسب مراحل مورد نیاز است. همچنین این فرایند جامع سه مرحله‌ای در مدل شبکه مضامین، توسط شش گام انجام می‌گیرد. مراحل انجام تحلیل مضمون در پژوهش حاضر بر اساس مدل آتراید و استیرلینگ شامل: (۱) مرحله اول تجزیه متن که در آن تدوین چارچوب کدگذاری، بر پایه مفاهیم و نظریه‌ها و سؤالات پژوهش و تجزیه متن به بخش‌های متنی با استفاده از چارچوب کدگذاری انجام می‌شود؛ (۲) مرحله دوم تعیین و شناسایی مضامین که در آن مضامین تعیین و شناسایی می‌شود و انتزاع مضامین از بخش‌های متنی کدگذاری شده و همچنین پالایش متن صورت می‌گیرد؛ (مرحله سوم) ساخت شبکه مضامین در قالب یک الگوی شماتیک صورت می‌گیرد. جامعه آماری پژوهش، استادان برجسته دانشگاهی در حوزه حسابداری بودند. نمونه آماری، به صورت هدفمند و در دسترس تا دستیابی به اشباع نظری، به تعداد ۱۰ نفر متخصص در رشته حسابداری و با مرتبه علمی استاد و دانشیار بود.

یافته‌های پژوهش

محقق پس از انجام مصاحبه‌های ساختاریافته و هدفمند با خبرگان عرصه حسابداری، در پایان مصاحبه دهم با توجه به تکراری بودن برخی از کدهای استخراج شده، به اشباع نظری دست یافت. گوبا و لینکن^۱ بیان کردند که قابلیت اعتماد، معیاری برای جایگزینی روایی و پایایی است که از چهار مفهوم جزئی‌تر تشکیل شده است که شامل قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت تأیید و اطمینان است. با توجه به حضور مستمر پژوهشگر در محیط مربوط به پژوهش، ارتباط با مصاحبه‌شونده‌ها برای دستیابی واقعی به تجربیاتشان امکان‌پذیر بوده است. در راستای اطمینان‌پذیری، نتایج مصاحبه‌ها که به شیوه کدگذاری به‌دست آمد، مورد تأیید ۲ تن از مصاحبه‌شوندگان مطلع قرار گرفت. همچنین صحت کدگذاری‌ها مورد بررسی استاد محترم راهنما و ۲ پژوهشگر خارجی قرار گرفت. در نهایت به‌منظور انتقال‌پذیری، محقق در این زمینه تمام گفته‌های مصاحبه‌شوندگان را بی‌کم و کاست پیاده‌سازی کرده و در بستر نرم افزار مکس کودا وارد نموده و به کدگذاری و تحلیل آن‌ها پرداخته شده است. برای بررسی نتایج پژوهش، نخست متون پیاده‌سازی شده مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با دقت بررسی شد و پس از واردکردن آن‌ها در جدول‌ها و جدا کردن جملات معنادار آن‌ها در سطرهای مختلف جدول، عوامل شناسایی‌شده به روش تحلیل مضمون تحلیل و گروه‌بندی شدند. این اطلاعات در جدول‌های ۱ و ۲ ارائه شده است.

جدول ۱. برخی از شواهد گفتاری مستخرج از مصاحبه‌ها

کد مصاحبه شونده	شواهد گفتاری (کدهای اولیه)
۰۱	ایجاد تقاضا در حوزه حسابداری و شناسایی آن و شناسایی پیش نیازهای پاسخ به تقاضای شناسایی شده که می‌تواند شامل منابع درسی در حوزه حسابداری در مقاطع مختلف باشد و بعد شناسایی دانشجویهای مطلوب و کوشا و نگهداری آنان به صورت تمام وقت و شناسایی نیاز بازار در حوزه حسابداری.
۰۱	شناسایی خروجی‌های مورد نیاز حسابداری از جمله IFRS و استانداردهای حسابداری مناسب، انواع استانداردهای شامل استاندارد حرفه‌ای و استانداردهای بومی را در حوزه آموزش حسابداری مورد ارزیابی قرار دهیم. اگر اندازه گیری غلط و اشتباه باشد موجب اخلال در حوزه حسابداری می‌شویم. یک دانش‌آموخته حسابداری باید بتواند به درستی اندازه گیری کند و به خوبی خروجی دهند.
۰۲	رشته حسابداری در دانشگاه‌های کشور نه تنها در نقش اول خود که همانا آموزش و تربیت نیروی متخصص کارآمد برای برآورده ساختن نیاز صنایع و سازمان‌های مختلف است، دارای ضعف‌های اساسی است اثربخشی لازم را ندارد بلکه در عرصه پژوهش نیز دچار ضعف شدید می‌باشد.
۰۲	تفکر کارآفرینی و خلاقیت‌پروری در محتوای دروس تخصصی حسابداری وجود ندارد.
۰۲	بسیاری از فارغ التحصیلان فاقد صلاحیت کافی برای تصدی‌گری مشاغل حسابداری در بخش‌های دولتی و خصوصی هستند و مربیان رشته حسابداری خواستار برنامه‌های آموزش مناسب و منطبق با نیازهای جامعه اقتصادی می‌باشند.
۰۳	در واقع در ایران در تعریف یک رشته و تدوین سرفصل‌ها و بررسی آن بصورت کاملاً غیرحرفه‌ای و با بررسی کمیته‌ای متشکل از اعضای هیات علمی چند دانشگاه محدود، در وزارت علوم صورت می‌گیرد. بدون این که نظر تمام اساتید صاحب‌نظر رشته حسابداری در دانشگاه‌های سراسر کشور همراه با نظر افراد متخصص حرفه‌ای و نهادهای اثرگذار جمع‌آوری و اعمال شود.

کد مصاحبه شونده	شواهد گفتاری (کدهای اولیه)
۰۳	عدم در نظر گرفتن نیازهای متنوع بومی هر استان و شهرستان و توانایی‌های دانشگاه‌های مختلف در حوزه حسابداری مشهود است و نیازهای صنعت در این استان‌ها نادیده گرفته می‌شود.
۰۴	تدوین برنامه استراتژیک توسط گروه‌های آموزشی و التزام جدی به اجرایی نمودن آن‌ها و بروزرسانی آن با تغییرات و تحولات جامعه و جهان
۰۵	دانشجویان در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری می‌بایست، مهارت‌های اولیه لازم در حرفه حسابداری و حسابرسی را داشته باشند که بتوانند در کسب‌وکار حرفه‌ای موفق باشند.
۰۶	تدوین برنامه استراتژیک توسط گروه‌های آموزشی و التزام جدی به اجرایی نمودن آن‌ها و بروزرسانی آن با تغییرات و تحولات جامعه و جهان
۰۶	لزوم توجه بیشتر به امر آموزش حسابداری با استفاده از روش‌های نوین آموزشی در تراز جهانی ضرورت و اهمیت دارد.
۰۷	تحولاتی صد سال اخیر باعث گردیده که حرفه حسابداری به سرعت خود را با شرایط تطبیق دهد و به عنوان یک دانش تخصصی مطرح گردد، این تحولات ناشی از تغییراتی است که در نیازهای جامعه بوجود آمده و پاسخ ندادن به موقع به تغییراتی که در نیازهای جامعه به وجود می‌آید نتایج مخربی را به دنبال خواهد داشت.
۰۷	با توجه به تغییرات محیط تجاری و پیشرفت سریع فناوری و جهانی شدن بازارها، نقش حسابداران کنونی از تهیه اطلاعات به تهیه و تفسیر اطلاعات گوناگون اعم از مالی و غیرمالی برای استفاده کنندگان درون سازمانی و برون سازمانی تغییر یافته است.
۰۸	به دلیل تغییر و تحولات دنیای تجارت حسابداران باید از تخصص‌های پیچیده‌تری برخوردار باشند تا بتوانند خدمات بهتری را ارائه دهند و جایگاه متناسب با شأن خود را به دست آورند
۰۹	امروزه متقاضیان حرفه حسابداری از حسابداران حرفه‌ای انتظار ارائه خدمات با ارزش افزوده را دارند. به عبارت دیگر انتظار می‌رود که حسابداران قادر به ارزیابی اطلاعات و سیستم‌های پیچیده، پیش‌بینی و ارائه مشاوره باشند و لازمه این امر آموزش شیوه‌ها و تفکر در سطوح بالا، توسعه مهارت‌های یادگیری بلندمدت برای تفکر نقادانه و به کارگیری این اصول و مفاهیم در شرایط و زمینه‌های متفاوت است.
۱۰	هدف آموزش حسابداری تنها تربیت انسان آگاه بر قوانین و مقررات و استانداردهای حسابداری نیست بلکه هدف تربیت انسان‌هایی با قدرت و خلاقیت است. افرادی که قدرت تحلیل مسائل حسابداری و توانایی حل مشکلات آن را داشته باشند". از این رو آموزش‌های دانشگاهی باید فارغ‌التحصیلان را به گونه‌ای آماده نماید که بتوانند وظایف زیر را انجام دهند.

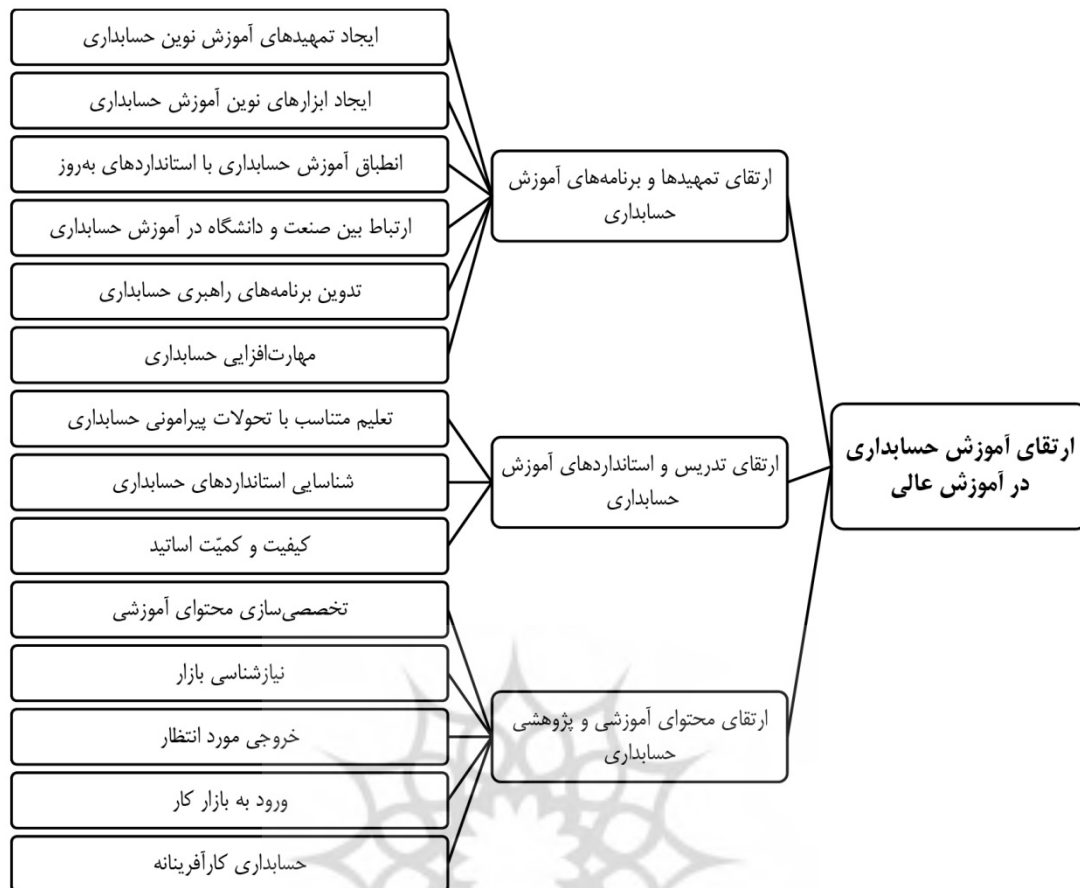
جدول ۲. مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
ایجاد تمهیدات مورد نیاز در راستای آموزش نوین	ایجاد تمهیدهای آموزش نوین حسابداری	ارتقای تمهیدها و برنامه‌های آموزش حسابداری
تعلیم و تجهیز کافی دانشجویان با مفاهیم حسابداری جهت فعالیت مناسب در بازار کار به صورت عملیاتی		
انتقال آموزش‌های حسابداری لازم		
لزوم توجه بیشتر به امر آموزش حسابداری با استفاده از روش‌های نوین آموزشی	ایجاد ابزارهای نوین آموزش حسابداری	
توسعه مهارت‌های یادگیری بلندمدت		

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
آموزش شیوه‌ها و تفکر در سطوح بالا	این ابزارها برای طول تحصیل در دانشگاه مناسب نیست مثل تعداد کلاس‌ها، کامپیوتر و پروژکتور و...	
بهره‌گیری از الگوها و روش‌های نوین آموزشی		
ابزارهای آموزشی مناسب حسابداری		
آموزش نرم‌افزارهای حسابداری در دروس کارشناسی		
تطبیق مطالب آموزش با استانداردهای حسابداری		
انطباق برنامه‌های درسی کشور ما با برنامه‌های بسیاری از کشورها	انطباق آموزش حسابداری با استانداردهای به روز	
برنامه‌های آموزش مناسب و منطبق با نیازهای جامعه اقتصادی		
انطباق برخی مطالب آموزشی با استانداردهای حسابداری		
در نظر گرفتن نیازهای صنعت	ارتباط بین صنعت و دانشگاه در آموزش حسابداری	
دوره‌های کارآموزی برای افزایش مهارت دانشجویان		
کارآموزی مبتنی بر مهارت محوری در صنعت	تدوین برنامه‌های راهبردی حسابداری	
تدوین برنامه‌های راهبردی و بلندمدت در حوزه حسابداری		
تدوین برنامه استراتژیک توسط گروه‌های آموزشی		
هدف‌گذاری مناسب آموزش حسابداری		
التزام جدی به اجرایی نمودن استراتژی‌های حسابداری	مهارت‌افزایی حسابداری	
لزوم آموزش مهارت‌های ارتباطی و اخلاقی		
توجه به مهارت ویژه حسابداری		
توسعه یک برنامه راهبردی به‌منظور کاهش فاصله و خلاء موجود بین مهارت‌های جاری دانشجویان و مهارت‌های مورد نیاز بازار کار		
مهارت‌های دفترداری ابتدایی و حسابداری هزینه		
مهارت‌های تحلیلی و طراحی سیستم و مشاوره	ارتقای تدریس و استانداردهای آموزش حسابداری	
تعلیم و تجهیز کافی دانشجویان		
توجه به آموزش مناسب در راستای قوانین مورد نیاز		
به کارگیری اساتید جوان و نخبه در حوزه حسابداری		
آموزش و تربیت نیروی متخصص کارآمد برای برآورده ساختن نیاز صنایع و سازمان‌های مختلف		
تربیت انسان آگاه بر قوانین و مقررات و استانداردهای حسابداری		
روش یادگیری مشارکتی		
آموزش با تکنولوژی‌های روز دنیا		
فراهم‌سازی امکان فرصت‌های مطالعاتی داخلی و خارجی برای اساتید به‌منظور به‌روزرسانی دانسته‌ها		
شناسایی استانداردهای مربوط به دوره‌های حسابداری		
بررسی و تحلیل استانداردهای نوین حسابداری		

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
اساتید کافی برای تدریس دروس حسابداری	کیفیت و کمیّت اساتید	ارتقای محتوای آموزشی و پژوهشی حسابداری
تنظیم محتوای آموزش حسابداری با تحولات جهانی		
به کارگیری روش‌های نوین به جای روش‌های سنتی حسابداری در تدریس مفاهیم		
شناسایی پیش نیازهای پاسخ به تقاضای شناسایی شده حسابداری در قالب محتوای درسی	تخصصی سازی محتوای آموزشی	
ایجاد یک سیستم آموزشی مناسب که مبتنی بر تقاضا و نیازهای جامعه		
تعریف یک رشته تخصصی با عنوان استانداردهای حسابداری		
در نظر گرفتن حسابداری نفت در محتوای درسی حسابداری		
در نظر گرفتن حسابداری گاز در محتوای درسی حسابداری		
در نظر گرفتن حسابداری بانک و بیمه در محتوای درسی حسابداری		
در نظر گرفتن حسابداری منابع طبیعی و کشاورزی در محتوای درسی حسابداری		
در نظر گرفتن حسابداری زیست محیطی در محتوای درسی حسابداری	نیازشناسی بازار	
شناسایی نیاز بازار در حوزه حسابداری		
شناسایی نیازهای صنعت و بازار کسب و کار در حوزه حسابداری		
شناسایی خروجی های مورد نیاز حسابداری	خروجی مورد انتظار	
بهبود محتوای دروس حسابداری و سازوکارهای انتخاب دانشجو		
کسب توانایی‌های لازم برای برعهده گرفتن مسئولیت‌های حسابداری	ورود به بازار کار	
کسب عدم صلاحیت کافی برای تصدی‌گری مشاغل حسابداری در بخش‌های دولتی و خصوصی		
آماده‌سازی فعالیت دانشجویان در محیط کار عملی		
آماده نمودن دانشجویان برای ورود به بازارهای پیچیده		
تفکر کارآفرینی و خلاقیت‌پروری در محتوای دروس تخصصی حسابداری		
پژوهش محوری در آموزش حسابداری		
توجه به نقش کنش‌گرایانه حسابداری در جامعه		
توجه به وجود فاصله ادراکی بین دانشگاهیان و شاغلین		
مشارکت قوی در بالندگی کارآفرینی حسابداری از سوی دانشگاه‌ها		
تغییر نقش حسابداران به حسابداران کارآفرین		
ارائه خدمات حسابداری با ارزش افزوده در بازار کار		
ایفای نقش سازمانی و تعامل‌های فردی و گروهی		
حل مسئله یا اجرای یک پژوهش		
مسئولیت شخص اعضا، مهارت‌های اجتماعی و پردازش گروهی		

به‌طور کلی، ابعاد و مضامین پایه در شکل (۱) نشان داده شده است:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

نتیجه‌گیری

در مقاله حاضر، پس از تبیین اهمیت و ضرورت پژوهش، سوالات اصلی و فرعی تبیین شد و بر این مبنای بررسی و تحلیل نظریات، مبانی نظری، پژوهش‌های مبنایی و تبیین روند مطالعات مرتبط با آموزش حسابداری پرداخته شد. در بررسی و تحلیل نظریات سعی بر آن بود که مبانی تئوریکی که آموزش حسابداری در مقطع آموزش عالی کشور از منظر استفاده از استانداردهای بین‌المللی حسابداری مد نظر قرار داده بودند، بررسی شوند. هم‌چنین در این بخش تاریخچه، تعاریف، اصول، مفاهیم و... بررسی شد. در مرحله بعد و در بخش کیفی به مصاحبه ساختارمند با خبرگان و اساتید برجسته حسابداری کشور پرداخته شد. هم‌زمان با انجام مصاحبه‌ها و بر اساس اصول تحلیل مضمون، تعیین مضامین پایه و سازمان‌دهنده در دستور کار قرار گرفت و در فرایندی رفت و برگشتی از افراد مصاحبه شونده و سایر خبرگان نیز در مورد مفاهیم بر ساخت زده شده نظرخواهی و اصلاحات و تعدیلات مورد نیاز نیز به انجام رسید. در مجموع در مرحله شناسایی مضامین در ابتدا ۱۳۰ مفهوم بر ساخت زده شد که پس از دو مرحله اقدام مفاهیم با نظر خبرگان و اساتید راهنما و مشاور در انتها به ۶۵ مفهوم پایه رسید. در مرحله بعد سازمان‌دهنده‌ها شامل ۱. ایجاد تمهیدهای آموزش نوین حسابداری، ۲. ایجاد ابزارهای نوین آموزش حسابداری، ۳. انطباق آموزش حسابداری با استانداردهای به روز، ۴. ارتباط بین صنعت و دانشگاه در آموزش حسابداری، ۵. تدوین برنامه‌های راهبری حسابداری، ۶. مهارت‌افزایی حسابداری، ۷. تعلیم متناسب با

تحولات پیرامونی حسابداری، ۸. شناسایی استانداردهای حسابداری، ۹. کیفیت و کمیّت اساتید، ۱۰. تخصصی سازی محتوای آموزشی، ۱۱. نیازشناسی بازار، ۱۲. خروجی مورد انتظار، ۱۳. ورود به بازار کار و ۱۴. حسابداری کارآفرینانه تعیین شدند و ارتباط معنایی و مفهومی آنها با یکدیگر الگوسازی شد. نتایج به دست آمده در پژوهش‌های گذشته با نتایج مقاله حاضر به صورت ذیل تشریح می‌گردد:

خواجوی و نحاس (۱۳۹۸) تغییر در سازوکارهای ارزیابی را جهت ارتقای آموزش حسابداری مطرح نمود، راسخی (۱۳۹۷) وسایل کمک آموزشی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان را یکی از مهمترین عوامل قلمداد کرد؛ عزیزی و همکاران (۱۳۹۷) سیاست‌گذاری بین‌المللی، ارتباطات دانشگاه با صنایع، پاسخ‌گویی به ذی‌نفعان، نظام رتبه‌بندی و علم‌سنجی و قوانین آموزش عالی را به عنوان عوامل تأثیرگذار در ارتقای آموزش حسابداری مطرح کردند. مشایخی و نوروش (۱۳۹۴) بیان کردند که شاغلین حرفه در مورد روش‌های مورد استفاده در سازمان، بیشتر از روش‌های سنتی حسابداری مدیریت استفاده کرده و در مورد مهارت‌های مورد نیاز برای فارغ التحصیلان جدید حسابداری که وارد مشاغل حسابداری مدیریت می‌شوند از دیدگاه هر دو گروه مورد مطالعه، مهارت‌های حل مسئله را بالاترین اولویت بیان داشته‌اند. وانگ (۲۰۲۰) روش تدریس تعاملی، با دانشجویان به عنوان اصلی‌ترین نهاد و اساتید به عنوان راهنما، توانایی تفکر دانشجویان و توانایی حل مشکلات خودشان را توسعه می‌دهد. ون و همکاران (۲۰۱۹) بیان کردند که در طول دوره تدریس حسابداری، روش‌های مختلف اکتشافی مؤثر در تدریس باید به صورت ترکیبی مورد استفاده قرار گیرند. آنیفلو و هماران (۲۰۱۹) روش تدریس تمرینی می‌تواند پیشرفت تحصیلی دانشجویان را ارتقا بخشد که بر اساس این نتایج به دست آمده از مقالات مشابه، تفاوت در عوامل شناسایی شده از منظر الزامات، بسترها و تسهیل‌گرها و ابزارها مشهود است لذا برخی از عوامل شناسایی شده در مقاله حاضر با نتایج به دست آمده از مقالات گذشته، دارای همسویی نمی‌باشد. نتایج این پژوهش بینش‌های کاربردی زیر برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان در عرصه آموزش عالی در حوزه حسابداری را ارائه می‌کند:

- در راستای ایجاد تمهیدهای آموزش نوین حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که تعلیم و تجهیز کافی دانشجویان با مفاهیم حسابداری جهت فعالیت مناسب در بازار کار به صورت عملیاتی از سوی دانشگاه‌ها و مراکز علمی در دستور کار قرار گیرد؛
- در راستای ایجاد تمهیدهای آموزش نوین حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که به استفاده و به کارگیری روش‌های نوین آموزشی برگرفته از استانداردهای بین‌المللی توسط اساتید مورد نظر و تأکید قرار گیرد؛
- در راستای ایجاد ابزارهای نوین آموزش حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که آموزش نرم‌افزارهای حسابداری در دروس کارشناسی به صورت گسترده در تمامی سطوح آموزشی در دستور کار قرار گیرد؛
- در راستای ایجاد تمهیدهای آموزش نوین حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به منظور توسعه

- آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که مطالب آموزشی با استانداردهای حسابداری تطبیق داده شود؛
- در راستای ارتقای تدریس استانداردهای آموزش حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به‌منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزش مناسب و منطبق با نیازهای جامعه اقتصادی تدوین شود؛
 - در راستای ارتقای تدریس استانداردهای آموزش حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به‌منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که به‌منظور ارتباط بین صنعت و دانشگاه در آموزش حسابداری، دوره‌های کارآموزی را برای افزایش مهارت دانشجویان برنامه‌ریزی شود؛
 - در راستای ارتقای تدریس استانداردهای آموزش و حسابداری از مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده به‌منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که امکان فرصت‌های مطالعاتی داخلی و خارجی برای اساتید به‌منظور به‌روزرسانی دانسته‌هایشان برنامه‌ریزی شود؛
 - در راستای ارتقای سطح محتوایی آموزش حسابداری به‌منظور توسعه آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور، پیشنهاد می‌شود که پیش‌نیازهای پاسخ به تقاضای شناسایی شده حسابداری در قالب محتوای درسی مورد بحث و بررسی نخبگان این رشته قرار گیرد.
- در ادامه پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بعدی ارائه شده است:
- عارضه‌یابی و مسئله‌شناسی آموزش حسابداری در آموزش عالی کشور؛
 - ارائه الگوی مفهومی در راستای تربیت و توسعه اساتید تخصصی رشته حسابداری مطابق با استانداردهای به روز این رشته؛
 - مقایسه تطبیقی آموزش حسابداری در ایران با سایر کشورهای منتخب و پیشرفته در عرصه بین‌المللی.

محدودیت‌های پژوهش

- محدودیت در شناسایی عارضه‌ها و مسائل موجود در حوزه آموزش حسابداری؛
- محدودیت در پرداختن به روند تربیت و توسعه اساتید در حوزه آموزش حسابداری؛
- محدودیت در پرداختن به الگوهای مطرح و موفق در حوزه کشورهای منتخب و پیشرفته.

منابع

- ابراهیمی، مجتبی؛ نظیفی، زهرا (۱۳۹۶). به‌کارگیری تفکر انتقادی در آموزش حسابداری. فصلنامه دانش و پژوهش حسابداری. ۲۶-۴۲.
- باغومیان، رافیک؛ رحیمی، علی (۱۳۹۰). موانع پیشرفت آموزش حسابداری در ایران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۹(۳۵)، ۶۹-۹۱.

- پیری سقرلو، مهدی؛ حجازی، رضوان؛ تحریری، آرش (۱۴۰۰). توسعه حسابداری در دانشگاه‌های ایران. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۸(۳)، ۳۹۸-۴۳۴.
- توسلی، فاطمه؛ باقرپور ولاشانی، محمدعلی؛ ساعی، محمدجواد (۱۳۹۶). بررسی فاصله انتظاری در آموزش حسابداری با توجه به الزامات قانونی جدید. *فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۴(۵۴)، ۹۵-۱۱۸.
- تیموریان، علی اکبر؛ پورعلی، محمدرضا (۱۳۹۸). اهمیت مهارت‌های آموزش حسابداری در توسعه و ارتقا کیفیت حسابرسی. *کنفرانس ملی در مدیریت حسابداری و اقتصاد با تأکید بر بازاریابی منطقه‌ای و جهانی*. ۷۸-۹۵.
- خواجهی، شکراله؛ نحاس، کاظم (۱۳۹۸). افزایش یادگیری حسابداری به وسیله نقشه مفهومی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۶(۳)، ۵۶-۶۴.
- رهنمای رودپشتی، فریدون؛ طاهرآبادی، علی اصغر (۱۳۸۹). مشکلات تعامل بین تحقیقات، آموزش و حرفه حسابداری و ارائه یک الگوی جدید. *فصلنامه دانش و پژوهش حسابداری*. ۶۳-۶۵.
- صفری، مهدی؛ آقابگی، مصطفی (۱۴۰۰). چارچوبی مفهومی برای آموزش حسابداری مدیریت. *فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی*، ۱۰(۳۷)، ۹۵-۱۱۴.
- کرمی، مینا؛ برآهویی، بهاره (۱۳۹۷). رکود در تحقیقات آموزش حسابداری. *کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت در هزاره سوم*. ۲۸-۳۸.
- کوشکی، عبدالرسول؛ برزگر، بهران؛ کمالی راد، اسماعیل (۱۳۹۸). تدوین مدلی برای بهبود کیفیت آموزش حسابداری از طریق تحلیل روش‌های تدریس با استفاده از نظریه داده بنیاد. *فصلنامه آموزش و ارزشیابی*، ۱۲(۴۸)، ۱۰۳-۱۳۰.
- کیخان، احمد؛ عبدالهی، حسین؛ خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۸). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی آموزش از دیدگاه متخصصان آموزش عالی و دانشجویان دکتری. *مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام آموزشی*، ۱۲(۱)، ۱۵۱-۱۸۲.
- لک، جمشید؛ منصوری راد، همت (۱۳۹۹). آینده پژوهی در تحقیقات و آموزش حسابداری. *تحقیقات حسابداری*، ۱۲(۴۵)، ۱۳۳-۱۴۶.
- مشایخ، شهناز؛ مرادخانی، حدیثه؛ خدابنده لو، روح اله (۱۳۹۷). نقش بازی‌ها در آموزش حسابداری. *فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی*، ۷(۲۸)، ۱۷-۳۲.
- مشایخی، بیتا؛ شفیق پور، مجتبی (۱۳۹۱). بررسی کارایی نظام آموزشی رشته حسابداری در سطح دانشگاه‌های ایران با استفاده از تکنیک پوششی داده‌ها. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۹(۶۷)، ۱۱۹-۱۴۲.

References

- Aghdam Mazraeh, Y. & Karimzadeh, H. (2017). *The Role of Ethics on Accounting* (January 18, 2017). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2901664>
- Ahinful, G. S., Tauringana, V., Bansah, E. A., & Essuman, D. (2019). Determinants of academic performance of accounting students in Ghanaian secondary and tertiary education institutions. *Accounting Education*, 28(6), 553-581.

- Alanzi, K. A. (2018). Female accounting students and their academic performance: Evidence from Kuwait. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 9(2), 662–672. <https://doi.org/10.1108/JIABR-10-2016-0128>.
- Tavasoli, F., Bagherpour Valashani, M. A., & Saeed, M. J. (2017). Examination of the Accounting Education Expectation Gap as a Result of the Current Legal Requirements. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 14(54), 95-118. doi: 10.22054/qjma.2018.8271 (in Persian)
- Baghoomian, R., & Rahimi Baghi, A. (2011). The Barriers of Accounting Education Development in Iran. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 9(35), 69-91. (in Persian)
- Bierstaker, J. L, Howe, M. & Seol I. (2004). Accounting majors' perceptions regarding the 150-hour rule. *Accounting Education*, 19 (1), 211–227.
- Dalçı, İ., Araslı, H., Tümer, M., & Baradarani, S. (2013). Factors that influence Iranian students' decision to choose accounting major. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 3(2), 145–163.
- Daroca, F. P. & Nourayi, M. M. (2004). Some performance and attitude effects on students in managerial accounting: lecture vs. self-study courses. *Issues in Accounting Education*, 9(2), 319-329.
- Ebrahimi, M. & Nazaifi, Z. (2016). Application of critical thinking in accounting education, *Knowledge Quarterly and Accounting Research*, 51, 26-42. (in Persian)
- Greenberg, R. K. and Wilner, N. A. (2015). Using concept maps to provide an integrative framework for teaching the cost or managerial accounting course. *Journal of Accounting Education*, 33, 16–35.
- Karami, M. & Berahui, B. (2017). Stagnation in accounting education research. *International Conference on Accounting and Management in the Third Millennium*. 28-38. (in Persian)
- Keykha, A., Abdollahi, H., & Khorsandi, A. (2019). Identifying the Factors Affecting the Quality of Education from the Viewpoint of Higher Education Specialists and Ph.D. Students. *Journal of Management and Planning In Educational System*, 12(1), 151-182. doi: 10.29252/mpes.12.1.151 (in Persian)
- Khajavi, Sh. & Nahas, K. (2018). Increasing accounting learning through concept maps. *Accounting and auditing quarterly*, 26(3), 56-64. (in Persian)
- Koshki, A., Barzegar, B., Kamali Rad, I. (2018). Formulating a model to improve the quality of accounting education through the analysis of teaching methods using foundational data theory. *Education and evaluation quarterly*, 12(48), 103-130. (in Persian)
- Lak, J., Pourali, M. R., & Mansourirad, H. (2020). Futures Study in Researches and Accounting Education. *Accounting and Auditing Research*, 12(45), 133-146. (in Persian)
- Mashaikh, Sh., Muradkhani, H., Khodabande Lo, R. (2017). The role of games in accounting education. *Quarterly journal of accounting and auditing studies*, 7(28), 17-32. (in Persian)

- Mashayekhi, B., & Shafi Poor, S. M. (2012). Investigation of Accounting Education System Efficiency in Iranian Universities. *Accounting and Auditing Review*, 19(67), 119-142. (in Persian)
- Piri Sagharloo, M., Tahriri, A., & Hejazi, R. (2021). Development of Accounting in Iranian Universities. *Accounting and Auditing Review*, 28(3), 398-434. (in Persian)
- Rahnema Roudpashti, F., Taherabadi, A.A. (2010). Interaction problems between research, education and accounting profession and providing a new paradigm. *Accounting Knowledge and Research Quarterly*, 63-65. (in Persian)
- Safari, M. & Aghabeigi, M. (2021). A conceptual framework for teaching management accounting. *Accounting and auditing quarterly*, 10(37), 95-114. (in Persian)
- Sajay, S. (2018). A conceptual framework for teaching management accounting. *Journal of Accounting Education*. <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2018.05.004>
- Teymourian, A.A., Pourali, M.R. (2018). The importance of accounting education skills in the development and promotion of audit quality. *National conference in management accounting and economics with emphasis on regional and global marketing*, 78-95. (in Persian)
- Wang, N. (2020). Research on the Application of Situational Interactive Teaching Method to the Financial Management Course, *Advances in Economics, Business and Management Research*, Doi: 10.2991/aebmr.k.191225.245
- Zimmerman, J. (2017). *Accounting for decision making and control* (9th ed.). McGraw Hill.